

DOI Number: 10.30520/tjsosci.522339

**HATAY TURİZMİNİN GÜÇLÜ, ZAYIF YÖNLERİ İLE FIRSAT VE
TEHDİTLERİNE İLİŞKİN TURİZM İŞLETME YÖNETİCİLERİNİN
DEĞERLENDİRMELERİ¹**

*EVALUATIONS OF TOURISM ENTERPRISE MANAGERS ABOUT HATAY TOURISM'S
STRENGTHS, WEAKNESSES, OPPORTUNITIES, AND THREATS*

Ahmet BÜYÜKŞALVARCI²

Mehmet EREN³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Hatay'ın turizm açısından mevcut durumunun belirlenmesi için SWOT analizini yaparak, şehrin turizm açısından iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır. Bu amaçla hazırlanan ölçek, Hatay ilinde faaliyet gösteren turizm işletmelerindeki alt, orta ve üst düzey yöneticilere uygulanmıştır. Toplam 179 adet veri elde edilmiş, eksik olan 14 verinin çıkartılması ile 165 adet veri değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmiş ve ilin turizm açısından en güçlü yönü Hatay'ın tarihi ve kültürel bir geçmişe sahip olması, en zayıf yönü plajlarının yeteri kadar temiz olmaması, en önemli fırsat Hatay'ın UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilmesi ve en büyük tehdit unsuru ise Hatay'a sınırı olan Suriye'de devam eden iç savaş olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hatay, Turizm, Güçlü Yan, Zayıf Yan, Fırsat, Tehdit

ABSTRACT

The aim of this study is to make suggestions for improvement of the city in terms of tourism by making SWOT analysis for determining the current situation of Hatay in terms of tourism. The scale prepared for this purpose was applied to the lower, middle and senior managers in the tourism enterprises operating in Hatay province. A total of 179 data were obtained and 165 data were evaluated by subtracting 14 missing data. The data obtained are analyzed and the strongest aspect of tourism in terms of tourism is that Hatay has a historical and cultural background, the weakest point is that it is not as clean as its beaches, the most important opportunity is that Hatay is declared a gastronomic city by UNESCO and the biggest threat Hatay has been identified as the ongoing civil war in Syria.

Keywords: Hatay, Tourism, Strong Side, Weak Side, Opportunity, Threat

¹ Bu çalışma Uluslararası GAP Sosyal Bilgiler Kongresi (4-6 Mayıs 2018) 'nde bildiri olarak sunulmuştur.

² Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, abuyuksalvarci@konya.edu.tr

³ Öğr. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya MYO, mehmeteren82@gmail.com

GİRİŞ

Dünya üzerinde her alanda yaşanan değişim ve gelişmelerden, birçok sektör gibi turizm sektörü de etkilenmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası, uçakların yolcu taşımacılığında kullanılmaya başlanması sayesinde hızlı bir gelişme gösteren turizm sektörü, öncelikle deniz-güneş-kum olarak bilinen turizm çeşidinde önemli aşamalar kat etmiş ve bu alanda turizm işletmeleri kendilerini sürekli geliştirmişlerdir. Ancak günümüze doğru gelindikçe, turizme katılan turistlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri farklılaşmış ve daha önce deniz turizminde yoğunlaşan talep, farklı turizm alanlarına kaymaya başlamıştır. Turizm işletmeleri de bu değişime uzak kalamayacağından, her geçen gün farklı turizm çeşitleri ile misafirlerine hizmet vermeye, bu sayede turizmden gelir elde etmeye devam etmeye çalışmaktadırlar.

Turizm destinasyonları ise, turistlerin beklentisine cevap verebilmek, daha fazla ilgi çekmek, daha fazla tanınmak için, diğer destinasyonlardan farklı olan, kendilerine özgü özelliklerini ön plana çıkartarak, daha fazla turist ziyaretine imkan sağlamayı planlamaktadır. Bu anlamda, kentin alternatif turizm potansiyeli ne kadar fazla ise, rekabette öne geçme ihtimali de o oranda artmaktadır. Kentin tarihi dokusu, kültürü, fiziksel çevresi, mutfağının zenginliği gibi unsurlar o şehrin güçlü yanlarını oluşturmakta ve turistler tarafından cazip görülmesine olanak sağlamaktadır. Yine, destinasyonla ilgili olumlu gelişmeler, yakın gelecekte turizme katkı sağlayabilme potansiyeli fırsat olarak görülmektedir. Kentin geliştirilmesi gereken, eksiklik olarak görülen, turistlerin beklentilerini tam olarak karşılamayan durumlar destinasyonun zayıf yönlerini oluştururken, kentin dışarıdan olumsuz algılanmasına yol açabilecek durumlar ise tehdit olarak değerlendirilebilmektedir.

SWOT analiz tekniği bir firmanın sektörün, yatırımın, ülkenin veya coğrafi bölgenin kendi bireysel özelliklerinden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönleri ile geleceğe yönelik olarak kontrol edilebilen veya edilemeyen çevre faktörlerinden kaynaklanan fırsat ve tehditlerin saptanmasını amaçlayan bir tekniktir (Karadeniz vd., 2007: 196). Bir destinasyonda turizmin geliştirilmesi o destinasyonun turizminin güçlü ve zayıf yönlerinin analiziyle birlikte o destinasyona yönelik dış çevre kaynaklı olası fırsat ve tehditlerinin analizini gerektirmektedir (Yosmaoğlu ve Engin, 2002: 22).

Çalışmamızda, Kültür ve Turizm Bakanlığının 81 il arasında “Marka Kent” olmaya aday gösterdiği 15 il arasında yer alan, stratejik konumu, çok kültürlü yapısı, tarihi ve kültürel eserleri, uzun sahil şeridi, termal kaynakları, doğal güzellikleri, yaylaları ve zengin mutfak kültürü, farklı dinlere ait mekânlara ev sahipliği yapması gibi birçok özellikleriyle turizmde bir cazibe merkezi olma şansına sahip (dogaka.gov.tr) olan Hatay ilinin, bu kentte faaliyet gösteren turizm işletmeleri tarafından, bir destinasyon olarak güçlü-zayıf yönlerinin, fırsat ve tehditlerin nasıl algılandığı SWOT analizi ile tespit edilmeye çalışılmaktadır.

1. Hatay İlinin Tarihçesi

Hatay, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olup, iklimi ve verimli toprakları nedeniyle M.Ö. 100.000'lerden (Orta Paleolitik Dönem) itibaren bu yörede yerleşim olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya çıkartılmıştır. 1954-1966 yılları arasında Altınözü, Şenköy, Antakya ve Çevlik'te yapılan araştırmalarda elde edilen ve M.Ö. 100000-40000 yılları arasında tarihlenen bulgular orta paleolitik dönem özellikleri taşımaktadır. Yine Yayladağı-Kışlak civarında ve Çevlik-Kanal mağarasında, M.Ö. 40000-11000 yılları arasında tarihlenen üst paleolitik döneme ait araçlar ve insan kalıntılarında Homo Sapiens Çevlikensis'ten kalma kemikler bulunmuştur. Bu mağaralarda insan yaşayışının Milattan sonraki yıllara kadar sürdüğü tahmin edilmektedir. Hatay isminin kaynağı ile ilgili, edinilen ilk bilgiler M.Ö. 1200'le başlayan Genç Hitit prenslikleri dönemine kadar ulaşmaktadır. Bu dönemde, Amik

Ovası'ndaki Hitit Prenslikleri'nin bir araya gelerek Hattena Krallığı adını aldıkları bilinmekte, Hatay adının da bu krallıktan aldığı düşünülmektedir. Yöreye bu adı 1936'da Atatürk vermiştir. Hatay'ın merkez ilçesi konumundaki Antakya'nın ise M.Ö. 300 yılında Seleukos, 1. Nikator'un babası Antiokhos'tan aldığı tahmin edilmektedir (Hatay Valiliği, 2017). IV. yüzyılda yaşamış olan tarihçi Ammianus Marcellinus'un "*dünyada hiç bir kent, ne topraklarının bereketi, ne de ticaretteki zenginliği bakımından bu kenti geçemezdi*" dediği Antakya, Antikçağ'da "Doğunun Kraliçesi" (Orientis Apicem Pulcrum) lakabıyla anılmıştır (Demir, 1996: 9).

Antakya'nın Hristiyanlık tarihinde de önemli bir yeri vardır. Bu inancın yayılmasında önemli rolleri olan havariler Petros, Pavlos ve Barnabas Antakya'ya gelerek burada inançlarını yaymışlar ve buradan başlayarak Anadolu'daki birçok topluluğa yönelik misyonerlik seferlerini düzenlemişlerdir. Kendilerini "İsa'nın takipçileri" anlamına gelen "Hristiyan" kelimesi ile adlandıran ilk cemaat Antakya cemaatidir. Bu dönemde Antakya ve çevresi Roma ve Bizans yönetiminde kalmıştır. Şehir Hz. Ömer döneminde 638 yılında İslam orduları tarafından fethedilmiş ve akabinde Emevi ve Abbasi egemenliğine geçmiştir. 872 yılında Tolunoğulları'nın hâkimiyetine girmesiyle birlikte Hatay çeşitli Türk devletlerince yönetilmeye başlanmıştır. Bunlardan en önemlisi Selçuklular ve Halep merkezli Hamdanoğulları idi. 11-12. yüzyıllarda Haçlı Seferleri sırasında kentte Antakya Prensiği kurulmuş, kent Bizanslar, Haçlılar ve Müslümanlar arasında birkaç kez el değiştirmiş ve son olarak Memlûkler tarafından 1268 yılında Haçlıların elinden alınmıştır. 1516'da Yavuz Sultan Selim Hatay topraklarını ele geçirmiş ve Hatay önce Halep'e bağlı bir sancak ve daha sonra kaza olarak yönetilmiştir. Bu dönemde Antakya, Asi Nehri ile Habib-i Neccar Dağı arasındaki dar ve meyilli alanda, 1,5-2 km²'lik bir alan üzerine yerleşmiş orta büyüklükte bir şehirdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Hatay'daki hâkimiyeti 1918 yılına kadar devam etmiştir. Birinci Dünya Savaşının ardından Fransız işgaline uğrayan Antakya, İskenderun ve havalisinde İskenderun Sancağı adıyla bir yönetim kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde Türk ve Fransızlar arasındaki barış koşullarına dayanarak şehir hami devletlerin gözetimi altında yarı özerk bir biçimde idare edilmeye başlanmıştır. İki ülke arasında uzun süren görüşmeler sonucunda, Milletler Cemiyeti 27 Ocak 1937'de İskenderun Sancağı'nın bağımsız bir devlet olmasını kabul etmiştir. 2 Eylül 1938'de açılan Millet Meclisi "Hatay Cumhuriyeti"nin Cumhurbaşkanı olarak Tayfur Sökmen'i, Başbakanı olarak Abdurrahman Melek'i, Meclis Başkanı olarak Abdülgani Türkmen'i seçmiş, milli marşı olarak İstiklâl Marşı benimsenmiştir. İkinci Dünya Savaşının hemen öncesinde, 23 Haziran 1939'da Fransa ile Türkiye aralarında bir anlaşma yaparak, Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını kabul etmişlerdir. Bundan sonra 29 Haziran 1939'da son toplantısını yapan Hatay Millet Meclisi oybirliği ile ana vatana katılmaya karar vermiştir. İl, 7 Temmuz 1939'da TBMM'de çıkarılan bir yasa ile "Hatay" adıyla bir vilâyet olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmıştır. 23 Temmuz 1939 tarihinde TBMM adına gelen heyetle beraber Antakya'da yapılan törenler ile Hatay'ın ana vatana katılması tamamlanmıştır. (Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı s.39).

2. Hatay Turizmi

TUIK (2016) verilerine göre Hatay ilinin nüfusu 1.555.165'tir. Coğrafi konum olarak Ülkemizin en güney noktasında yer alan Hatay, sahip olduğu bu özellikle deniz turizminin yıl içerisinde en uzun süre yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Ülke içinde Adana, Osmaniye ve Gaziantep iline sınırı olan ilin ayrıca Suriye Devletinin Halep, Lazkiye ve İdlip şehirlerine de sınırı bulunmaktadır.

Birçok alternatif turizm çeşidinin yaygın olarak uygulanabildiği Hatay, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan "Türkiye Turizm Stratejisi Marka Kent Eylem Planı" (2007–

2013) kapsamında Amasya, Bursa, Edirne, Gaziantep, Konya, Kütahya, Nevşehir, Mardin, Şanlıurfa ve Trabzon illeri ile birlikte kültür turizmine yönelik kültür marka kenti seçilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 21). Sahip olduğu kültürel değerler yanında zengin ve özgün mutfağı da olan Hatay, kısa adı UNESCO olan “United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization” "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" tarafından ‘Dünyanın 26. Gastronomi Şehri’ olarak ilan edildi (Turizm Gazetesi, 2017).

Hatay ili, sahip olduğu kültürel ve doğal varlıklarla, turizm potansiyeli yüksek olan ancak bugüne kadar mevcut potansiyelin yeterince değerlendirilemediği illerimizden biridir. Yörenin tarihsel, kültürel ve inanç özellikleri Hatay’ın turizm potansiyelini oluşturan değerlerden en önemlileridir. Antakya ve çevresinin tarih sürecindeki yeri ve önemi, Hristiyanlık için bazı ilkleri bünyesinde barındırması ve günümüzde dahi üç semavi din ve bunların mezheplerine mensup insanların barış içerisinde burada yaşıyor olması turizm açısından en büyük değerleri oluşturmaktadır.

Hatay, şifalı suları, yaylaları ve kumsallarıyla yüksek sağlık turizmi potansiyeline sahiptir. Erzin içme ve kaplıcası ile Reyhanlı Hamamat kaplıcası bu amaçla ziyaret edilen önemli merkezler arasında yer almaktadır. Ayrıca merkez ilçenin 10 km yakınında yapılan beş yıldızlı termal otel, sağlık turizmi açısından ildeki en önemli tesisi konumundadır (Hatay Valiliği, 2017).

Bir sınır ili olan Hatay, Suriye ve diğer Ortadoğu ülkelerinden, Balkanlar ve Avrupa’ya uzanan güzergâhta transit geçiş noktası olma özelliğine de sahiptir. Bu nedenle Ortadoğu’dan Türkiye ve Hatay’a her yıl çok sayıda turist giriş yapmaktadır. Hatay Valiliği, (2017) verilerine göre 2016 yılında Hatay’a 121.901 yabancı turist giriş yaptığı tespit edilmiştir.

Hatay ilinde turizm açısından değerlendirilebilecek bir çok kale, manastır, kilise, cami, müzeler, türbeler, hanlar, hamamlar, kervansaraylar gibi tarihi eserler ve bu eserlerin dışında kültürel çekim unsurları yer almaktadır. Bu eserlerden ve kültürel çekim unsurlarından bazıları şöyledir:

2.1. Antakya Kalesi ve Surları

Antakya Kalesi ve surları, Seleucus I. Nicator tarafından Antakya şehri ile beraber inşa edilmiştir. Silpius (Habib-i Neccar Dağı)'un en yüksek ve sarp tepesi üzerindeki iç kale ve dolayısıyla şehrin etrafı yüksek surlarla çevriliydi. Uzunluğu 23.600 metreyi bulan surlar üzerinde yürünebilecek yollar bulunurdu. Bu yollar yardımıyla surlar üzerinden yürünerek kent çepeçevre dolaşılabilirdi. Yine surlar üzerinde, aralarında birer ok atımı mesafe bulunan çok katlı ve kare biçiminde 360 nöbetçi kulesi bulunuyordu. Bugün surların sadece Hacıkürüş deresine bakan yamaçlarındaki bölümü ile dere üzerinde aynı zamanda baraj ve köprü görevi de yapan Demirkapı bölümü sağlamdır. Günümüzdeki Habib-i Neccar Dağı'nın tepesinde yıkılmış sur ve burç kalıntıları ile iç kalenin kalıntılarını görmek mümkündür. Yıkılmadan önceki dönemlerde bu surlar üzerinde çeşitli yönlerde (İskenderun, Halep, Defne, Kuseyr gibi) açılan kapılar vardı. Bunların en önemlisi, şehre kuzeyden gelen yolların tek giriş yeri olan ve Asi ırmağı üzerinde bulunan Köprü Kapısıydı. Kapı 19. yüzyılın sonlarında kaldırılmış, taş köprü ise 1972 yılında yıkılarak yerine yenisi yapılmıştır (<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=215>).

2.2. Simon Manastırı

St.Simon Manastırı Samandağ-Antakya arasındadır ve Antakya’ya 18 km uzaklıktadır. Nahırlı köyü yakınlarındadır ve Asi Nehri’nin yatağına bakan bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Dağ adını çok küçük yaşlarda din eğitimi alan ve kendisini tamamen Tanrı’ya

adayan St.Simon'dan alır. St.Simon bu ağır din eğitiminden sonra insanlardan uzaklaşmak istemiş ve sadece tanrıya yakın olmak istemiş bu nedenle tek başına bir dağın tepesine giderek orada yaşamaya başlamış. Günümüze kadar ulaşan manastırın ortasında bulunan sütunun üzerinde yaşamaya başlamış. Adı gündün güne herkes tarafından duyulmaya başlamış ve hastalara şifa olmaya başlamış. Hristiyan ziyaretçi akımına uğramaya başlayan Simon git gide insanlar tarafından yüceltilmiş. 40 yıl boyunca bu sütunun üzerinde yaşamış. Burada insanlara şifa olduğu için bulunduğu dağa mucize dağı denilmiştir. St.Simon'un vefat edince annesi Aziz Marta'nın yanına gömülmüş ve burada muhteşem bir manastır inşa edilmiştir. MS.6. yüzyılda inşa edilen bu manastır kesme taşlarla oyularak yapılmıştır (hataycenter, 2017).

2.3. Hatay Arkeoloji Müzesi

Hatay'da kazı çalışmaları 1932 yılında başlamıştır. 1933-1938 yılları arasında Amik Ovası'nda Cüdeyde, Dehep, Çatalhöyük ve Tainat'ta, Chicago Üniversitesi, Chicago Oriental Institute tarafından kazı çalışmaları yapılmıştır. 1936 yılında, British Museum adına Sir Leonard Wolley Samandağı, El-Mina Mevkii'nde, 1937'den 1948 senesine kadar da dönem dönem Açına Höyüğü'nde hafriyat ve kazı çalışmaları yürütülmüştür.

Müzenin esas zenginliğini oluşturan mozaiklerin ortaya çıkartılması, 1932-1939 yıllarında Princeton Üniversitesi'nin yaptığı araştırmalarla mümkün olmuştur. Bu zenginlikler, Antakya merkez başta olmak üzere Harbiye, Narlıca, Güzelburç, Samandağ ve çevresinde yapılan kazılar sonucu çıkartılan ve koleksiyonu tamamlayan mozaiklerdir.

1932-1939 yılı kazı çalışmalarında çoğu Roma dönemine ait olduğu anlaşılan mimari ve diğer buluntular kentin zenginliğini ve ihtişamını ortaya çıkartmıştır. The Committee for the Excavation and its Vicinity adlı komitenin yaptığı kazı çalışmaları başta Antakya, Harbiye olmak üzere Samandağ'da Seleuceia Pieria da sürdürülmüş ve kazılarda ortaya çıkan zengin mozaik eser koleksiyonu bugün dünyanın yaklaşık 20 müzesine ve özel koleksiyonlarına dağılmış durumdadır. Antiokheia kökenli bir çok eser bugün Hatay Arkeoloji Müzesi'nin yanı sıra Princeton Üniversitesi Sanat Müzesi (ABD), Worcester Müzesi (ABD), Louvre (Fransa) gibi müzelerde saklanmakta veya sergilenmektedir (Hatay Valiliği, 2017).

2.4. Beyazıt-ı Bestami Türbesi

Kırıkhan-Hassa yolu üzerinde küçük bir tepe üzerinde Darb-ı Sak Kalesi içindedir. Türbe içinde girişteki odada iki mezar bulunmaktadır. Bu mezarlardan biri Bestami Hazretlerinin çobanına diğeri de Mustafa Şevki Paşa'ya aittir. Türbe dışında yer alan 3 mezarda ise Mustafa Şevki Paşa'nın yakınları yer almaktadır. Diğer odada ise tek olarak Beyazıt-ı Bestami'nin mezarı yer almaktadır. Beyazıt-ı Bestami bir İslam Evliyasıdır. Asıl adı Tayfur bin İsa'dır (Hatay Valiliği, 2017).

2.5. Kurşunlu Han

Antakya'daki 15 hanın en eskisi olup 1660 yıllarına doğru Köprülü Mehmet Paşa tarafından sürre alayının ağırlanması için inşa ettirilmiştir. Kare bir alan üzerinde inşa edilmiş olan han, bir çeşme ve camiden oluşmaktadır. Külliye çeşitli dönemlerde yapılan ekleme ve değişikliklerle günümüze ulaşmıştır. Tamamen kesme taşlarla inşa edilen han, bir avlu etrafına sıralanmış bölümleri ile iki katlıdır. Der Saadet Kapı Ağası Cafer Ağa tarafından 1569 yılında yaptırıldığı sanılmaktadır. Hanın üzerinin kurşun kaplatılmasından dolayı Kurşunlu Han adı ile anılmıştır (Yer Tanımları, 2017).

2.6. Habib-i Neccar Camii

İlk defa Baybars zamanında eski bir tapınağın yerine yaptırılmış olup 17.yüzyılda yeniden yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Altında 3 gömüt vardır. Kitabesinde yeniden yapım tarihi olarak hicri 1275 yazılıdır. Şadırvan hicri 1275 tarihlidir. Antakya’da yaşamış bir din büyüğüdür. Marangozlukla uğraştığı için kendisine En-Neccar denilmiştir (Hatay Valiliği, 2017).

2.7. St. Pierre Kilisesi

Kilise, Antakya’nın 2 Km. kuzeydoğusunda, Reyhanlı karayolu üzerinde, Habib-i Neccar Dağı’nın uzantısı olan Haç (Stauris) Dağının eteğinde konumlanmıştır. 13 metre uzunluğunda, 9,5 metre genişliğinde ve 7 metre yüksekliğinde doğal bir mağaradır (Hatay Valiliği, 2011: 36). Mağaranın ilk Hristiyanlardan bu yana kullanıldığı bilinmektedir. Kilisenin inşa edildiği mağara önceleri vaaz verilen yer olarak kullanılmıştır. Daha sonra resmi bir kiliseye dönüşmüştür. M.S. 42-48 yılları arasında, Hz. İsa’nın ölümünden sonra Antakya Kilisesi’nin kurucusu ve Hz. İsa’nın havarilerinden olan Aziz Petrus, Roma’ya yerleşmeden birkaç yıl önce Antakya’da kalmıştır. Buradaki bir mağarada Hz. İsa’ya inananları toplamış ve Hristiyan (Hıristos) adı da ilk kez bu kilise cemaatine verilmiştir (Tümbek, 2009: 134). M.S. 46-48 yılları arasında Hz. İsa’nın azizlerinden Tarsuslu St. Paul, St. Peter ile birlikte Samandağ’a gelmiştir. St. Paul’un üç büyük misyonerlik gezisinin başlangıcını da Samandağ oluşturmaktadır (Erdem, 2010: 24).

2.8. Hatay Mutfağı

Hatay’da yetişen 2000’den fazla bitki türünün 550 tanesi tıbbi ve aromatik bitki olduğu tespit edilmiştir (İlçim, 2014, s. 30; Gökçe, Sunar ve Türkoğlu, 2017). Bu bitkilerden birçoğu, yemeklere baharat olarak lezzet katmakta ve Hatay mutfağının zenginleşmesinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır.

Hatay’a özgü bazı yemekler; tepsi kebabı, şıh-ıl mahşi, tuzda tavuk, oruk, aşur, fellah köfte, şiş börek çorbası, kabak borani, kaytaş böreği olarak sıralanırken, mezelerden bazıları ise; humus, abugannüş, sarmaiçi, cevizli biber, çökelek salatası, kekik salatasıdır. Tatlı denilince de Hatay ile özdeşleştirilen künefe akla gelir.

Zengin mutfak kültürüne sahip olan Hatay, UNESCO tarafından “gastronomi şehri” ilan edilmiş ve bu alanda da önemli bir turizm potansiyelinin olduğu tescillenmiştir.

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, SWOT analizi ile Hatay’ın turizm açısından güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu mevcut ve potansiyel fırsatların ve tehdit unsurlarını tespit etmektir. Ayrıca, güçlü yönlerin ve fırsatların değerlendirilmesi ve zayıf yönlere ve tehdit unsurlarına karşı alınacak tedbirlere yönelik öneriler getirmektir. SWOT analizi, yöreyi bir bütün olarak ele alarak mevcut durumunu ayrıntılı olarak incelemesi, turizm potansiyelini içsel (güçlü ve zayıf yönleri) ve dışsal (fırsatlar ve tehditleri) faktörleriyle ortaya koyması ve yöreye uygun strateji ve politikaların oluşturulması açısından büyük önem taşır (Dinçer, 1998: 204; Güngör ve Arslan, 2004: 69). Bu bağlamda Hatay ilinin turizm potansiyelinin mevcut durumunun ilk defa bütüncül olarak araştırılması ve paydaşların araştırmaya dahil edilmesi yönüyle önemli bir çalışmadır.

Literatürde destinasyonlara yönelik SWOT analizinin gerçekleştirildiği çalışmalar incelenmiştir. Çalışmalarda genellikle illerin turizminin SWOT tekniği ile analizi, anket

teknîği ile yerel idarecilerden, turizm eğitimcilerinden, turizm sektörü yöneticilerinden toplanan veriler üzerine inşa edilmiştir (Durgun, 2007; Şahin ve Yılmaz, 2009; Sabbağ, 2011; Gök ve Tuna, 2013; Durgun Kaygısız vd., 2016). Bu çalışmada ise Hatay ili turizminin SWOT analizi, Hatay ilinin mevcut turizm arz kaynakları ile turizm talebi ele alınmak suretiyle gerçekleştirilmiş, ayrıca turizm işletmeleri yöneticilerine uygulanan anketle Hatay ili turizmüne ilişkin mevcut durum detaylı bir şekilde irdelenerek il turizminin güçlü ve zayıf yanları ile il turizmüne yönelik fırsat ve tehditlerin nasıl algılandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Hatay turizmini diğer turistik destinasyonlardan farklı kılan ve Hatay'a özgü olan turistik değer ve kaynaklar nelerdir? Bu değer ve kaynaklar rakip destinasyonlar tarafından taklit edilebilir mi?
2. Hatay'ın diğer turistik çekim yerlerine göre zayıf yönleri nelerdir? Bu eksiklerin giderilmesi için nelerin düzeltilmesine ve geliştirilmesine ihtiyaç vardır?
3. Hatay turizmi açısından ekonomik, teknolojik, politik, sosyo-kültürel, çevresel, hukuki vb. faktörler düşünüldüğünde ne gibi fırsatlara sahiptir? Bu fırsatlar Hatay turizminin gelişimi için nasıl değerlendirilebilir?
4. Hatay turizmini olumsuz etkileyen dış kaynaklı mevcut ve potansiyel tehdit unsurları nelerdir? Bu tehdit unsurlarına karşı ne gibi tedbirler alınabilir?
5. Hatay'daki turizm işletmeleri, ilin güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatlarını ve tehditlerini nasıl algılamaktadır?

3.2. Araştırmanın Modeli ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmada, Hatay ilinin turizm açısından mevcut durumunun ayrıntılı olarak incelenmesinin, turizm potansiyelinin içsel (güçlü ve zayıf yönleri) ve dışsal (fırsatlar ve tehditleri) faktörleriyle ortaya konulmasının ve yöreye uygun strateji ve politikaların oluşturulmasının amaçlanması ve turizm işletmeleri yöneticilerinin görüşlerinin tespit edilmesi hedeflendiğinden nicel araştırma yöntemlerinden anket çalışması kullanılmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci kısımda katılımcıların demografik özelliklerine yönelik sorulardan oluşurken, ikinci kısımda Hatay ilinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine yönelik ifadelerden oluşturulmuştur. İkinci bölümde beşli likert tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Bu derecelendirme; “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “orta düzeyde katılıyorum”, “çok katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” şeklinde düzenlenmiştir.

Hatay Valiliği resmi internet sitesinden elde edilen istatistiklerine göre 08.01.2018 tarihi itibarıyla Hatay'da turizm işletme belgeli 46 adet konaklama işletmesi, 10 adet yiyecek-içecek işletmesi, 89 adet seyahat acentesi olmak üzere toplam 145 adet turizm işletmesi olduğu tespit edilmiştir (Hatay Valiliği, 2018). Turizm işletmelerin bir kısmı yoğun çalışma temposu ve şirket politikasını gerekçe göstererek anketi doldurmak istememiş, bu nedenle alt, orta ve üst düzey toplam 179 katılımcıdan anket toplanabilmiştir. Eksik ya da hatalı doldurulan 14 anket veri setinden çıkartılmış ve 165 adet kullanılabilir anket analiz edilmiştir.

Çalışma için daha önceden hazırlanan ve Hatay turizminin gelişiminde etkili olan unsurlarla ilgili SWOT analizine uygun ifadeler ortaya konulmuş ve bu ifadelerin Hatay ilindeki turizm işletmeleri tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Hatay ilinin güçlü yanları ile ilgili 8, zayıf yanları ile ilgili 8, fırsatları ile ilgili 7 ve tehditlere ilişkin 5 olmak üzere toplam 28 ifadeye yer verilmiştir. İlk 8 ifade, Hatay ilinde var olan ve ilin turizm

potansiyelini olumlu etkileyeceği düşünülen unsurlara, sonraki 8 ifadede, ilin turizm potansiyelini ve turistlerin tercihini olumsuz etkileyebilecek zayıf yönler, daha sonraki 7 ifadede Hatay ile ilgili proje ve yakın gelecekte Hatay’da yapılması planlanan bazı etkinliklerle ilgili durumlara ve son 5 ifadede Hatay’ın dışarıdan olumsuz algılanmasına yol açabilecek ve turizmi olumsuz etkileyebilecek tehdit olarak algılanabilen unsurlara yer verilmiştir.

3.3. Bulgular

Araştırmaya ilişkin demografik bulgular incelendiğinde, katılımcıların %44.8’i kadın, %55.2’si erkeklerden oluşmaktadır. Yaş aralıkları incelendiğinde, en çok 25-34 yaş aralığında (%44.2) katılımcının bulunduğu görülmüştür. Medeni durumlara bakıldığında, katılımcıların çoğunlukla evli olduğu (%61.2) söylenebilir. Katılımcıların eğitim düzeyi lise ile lisans arasında yoğunlaşmıştır. Lise mezunu %29.1, ön lisans mezunu %21.2 ve lisans mezunu %33.9 olarak belirlenmiştir. İş deneyimlerinin ise daha çok 5-10 yıl arasında değiştiği (%41.8) tespit edilmiştir.

Turizm işletmelerinden elde edilen verilerde, yöneticilerin “tamamen katılıyorum” seçeneğini tercih etmelerine göre belirlenen, Hatay turizminin güçlü yanlarına ilişkin ifadelerin sıralanışı Tablo 1’de verilmiş olup, sırasıyla; “Hatay’ın tarihi ve kültürel bir geçmişe sahip olması, Hatay’ın zengin mutfak kültürüne sahip olması, Hatay’ın inanç turizm potansiyelinin olması, Hatay’ın “bir hoşgörü şehri” imajının olması, Hatay’ın iklimi ve deniz turizmi potansiyelinin olması, Farklı turizm çeşitliliği nedeniyle dört mevsim turizme elverişli olması, Uluslararası havaalanı sayesinde ulaşımın kolay olması”, şeklinde görülmektedir.

Tablo 1: Hatay Turizminin Güçlü Yanları

Güçlü Yönler	N	%
▪ Hatay’ın tarihi ve kültürel bir geçmişe sahip olması	109	66.1
▪ Hatay’ın zengin mutfak kültürüne sahip olması	103	62.4
▪ Hatay’ın inanç turizm potansiyelinin olması	100	60.6
▪ Hatay’ın “bir hoşgörü şehri” imajının olması	90	54.5
▪ Hatay’ın iklimi ve deniz turizmi potansiyelinin olması	71	43.0
▪ Farklı turizm çeşitliliği nedeniyle dört mevsim turizme elverişli olması	61	37.0
▪ Uluslararası havaalanı sayesinde ulaşımın kolay olması	55	33.3

Elde edilen verilerden, Hatay turizminin en güçlü yanlarını, “ilin tarihi ve kültürel geçmişi, zengin mutfak kültürü ve inanç turizmi potansiyeli” oluşturmaktadır. Şehre gelen turist sayısının ve elde edilen turizm gelirinin artırılabilmesi için, özellikle bu güçlü yanların ön plana çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Hatay turizminin zayıf yanlarına ilişkin ifadelerin sıralanışı Tablo 2’de verilmiş olup, sırasıyla; “Plajların yeteri kadar temiz olmaması, Asi nehrinin rehabilite edilmemesi nedeniyle ortaya çıkan görüntü kirliliği, Kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine gitmek durumunda kalması, Halkın turizm konusunda yeteri kadar bilinçli olmaması, Şehir trafiğinin yoğun olması, Havaalanına birçok yerden doğrudan uçuşun bulunmaması, Belirli bölgelerde sanayileşmenin yüksek olması nedeniyle hava kirliliği yaşanması”, şeklinde belirlenmiştir.

Tablo 2: Hatay Turizminin Zayıf Yanları

Zayıf Yönler	N	%
▪ Plajların yeteri kadar temiz olmaması	68	41.2
▪ Asi nehrinin rehabilite edilmemesi nedeniyle ortaya çıkan görüntü kirliliği	64	38.8
▪ Kalifiye personelin diğer turizm bölgelerine gitmek durumunda kalması	61	37.0
▪ Halkın turizm konusunda yeteri kadar bilinçli olmaması	50	30.3
▪ Şehir trafiğinin yoğun olması	44	26.7
▪ Havaalanına birçok yerden doğrudan uçuşun bulunmaması	43	26.1
▪ Belirli bölgelerde sanayileşmenin yüksek olması nedeniyle hava kirliliği yaşanması	38	23.0

Zayıf yanlara ilişkin iyileştirici bir takım faaliyetlerin yapılması, hazırlanacak projelerle ve çeşitli etkinliklerle Hatay turizminin daha iyi noktalara taşınabilmesinin mümkün olacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 3: Hatay Turizmi İle İlgili Fırsatlar

Fırsatlar	N	%
▪ Hatay'ın UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilmesi	126	76.4
▪ 2021 EXPO'nun Hatay'da yapılacak olması	102	61.8
▪ Yapılan çeşitli etkinlik ve tanıtımlarla Hatay'ın bilinirliğinin artması	91	55.2
▪ Farklı destinasyonlarla birlikte tur paketi haline getirilebilmesinin mümkün olması	85	51.5
▪ Devam etmekte olan turizm yatırımlarının üst yapı sorunlarının giderilmesine yardımcı olması	83	50.3

Hatay turizmi ile ilgili fırsatlara ilişkin ifadelerin sıralanışı Tablo 3'de verilmiş olup, sırasıyla; "Hatay'ın UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilmesi, 2021 EXPO'nun Hatay'da yapılacak olması, Yapılan çeşitli etkinlik ve tanıtımlarla Hatay'ın bilinirliğinin artması, Farklı destinasyonlarla birlikte tur paketi haline getirilebilmesinin mümkün olması, Devam etmekte olan turizm yatırımlarının üst yapı sorunlarının giderilmesine yardımcı olması", şeklinde yapılmıştır.

Araştırma verilerine göre, özellikle Hatay'ın UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilmesi ve 2021 EXPO'nun Hatay'da yapılacak olması, işletme yöneticileri tarafından Hatay turizmi için önemli bir fırsat olarak görülmekte, bu fırsatların iyi bir şekilde değerlendirilmesinin şehrin bilinirliğine önemli katkı sağlayacağı söylenebilir.

Tablo 4: Hatay Turizmi İle İlgili Tehditler

Tehditler	N	%
▪ Hatay'a sınır olan Suriye'de devam eden iç savaş	90	54.5
▪ Savaş nedeniyle terör riskinin bulunduğu düşünülmesi	87	52.7
▪ Kentin turizm imajının yeteri kadar gelişmemiş olması	83	50.3
▪ Alt yapı ve üst yapı çalışmalarının tamamlanamamış olması	83	50.3
▪ Kurumlar arasında eşgüdümde görülen eksiklikler	76	46.1

Hatay turizmi ile ilgili tehditlere ilişkin ifadelerin sıralanışı Tablo 4’te verilmiş olup, sırasıyla; Hatay’a sınır olan Suriye’de devam eden iç savaş, Savaş nedeniyle terör riskinin bulunduğu düşünülmesi, Kentin turizm imajının yeteri kadar gelişmemiş olması, Alt yapı ve üst yapı çalışmalarının tamamlanamamış olması, Kurumlar arasında eşgüdümde görülen eksiklikler”, olarak ifade edilmiştir.

Hatay turizmi ile ilgili en önemli iki tehdidin, sınır komşumuz olan Suriye’deki savaşla ilgili olduğu görülmektedir. Her ne kadar, yerel halk tarafından Hatay’ın güvenli bir şehir olduğu düşünülse de dışarıdaki algının daha farklı olduğu açıktır. Bu nedenle, şehrin güvenlik sorunu olduğuna yönelik algının değiştirilmesi son derece önemlidir. Söz konusu olumsuz algının değiştirilmesi noktasında, yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına, akademik çevreye, yerel medyaya ve Hatay halkına büyük sorumluluk düşmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan SWOT analizi ile Hatay ilindeki turizm işletmelerinde çeşitli kademelerde yönetici pozisyonunda çalışan personelin, yörenin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmeleri, gelecekteki fırsat ve tehditleri analiz ederek mevcut ve gelecekteki stratejileri ve politikaları değerlendirmeleri ve yönlendirmeleri mümkün olabilmektedir. Bu amaçla yapılan SWOT analizinde, Hatay’ın turizm potansiyeli arz açısından yeterli oranda doğal, kültürel, tarihi vb. değerlere sahip olmasına karşın, şehri ziyaret eden turist sayıları göz önünde bulundurulduğunda, var olan potansiyelin yeterince kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Güçlü yanlar arasında ön plana çıkan birinci unsur, Hatay ilinin tarihi ve kültürel bir geçmişinin olmasıdır. Aslında gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında birçok insan tarafından bilinen bu özelliğin, turizm açısından pazarlanabilirliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle İstanbul çıkışlı gerçekleştirilen Türkiye turlarında Hatay’a daha fazla yer verilmesi ve mümkün olduğu kadar burada konaklama yapılmasının sağlanması önem arz etmektedir. Bunun için de seyahat acentelerine iş düşmektedir. Güçlü yanlardaki ikinci önemli unsur olan inanç turizmi potansiyeli de, daha iyi değerlendirilebilir. Özellikle üç semavi dine ait eserlerin yer aldığı ilimizde, gerekli tanıtım faaliyetleri yapılarak, farklı dinlere mensup insanların Hatay’ı ziyaret etmeleri mümkün olabilecektir. Güçlü unsurlardan üçüncüsü olan zengin mutfak kültürüne sahip olması, UNESCO tarafından fark yaratan şehirler ağına katılması sayesinde tescillenmiştir. Bu noktada, gerekli çalışmaların hızla tamamlanarak, elde edilen bu unvanın korunması ve bu sayede gerek yurt içinden, gerekse yurtdışından daha fazla turistini şehri ziyaret ederek, Hatay’ın zengin mutfağından yararlanması sağlanmalıdır. Bunların dışında, tespit edilen diğer güçlü yanların da daha fazla ön plana çıkartılmasının, şehrin turizm faaliyetlerine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hatay turizminin zayıf yanları ile ilgili değerlendirmelere bakıldığında, ilk olarak plajların yeteri kadar temiz olmadığı tespit edilmiştir. Özellikle Samandağ ilçesine bağlı olan Çevlik’te yer alan plajın kirli olması ve yapılan çalışmalara rağmen, temizlenmesi hususunda yeteri kadar başarı sağlanamaması bunda etkili olmuştur. Özellikle plaja yakın yerde konumlanan balıkçı marinası ve Suriye tarafından bırakılan poşet vb. atıkların, plajın kirlenmesinde önemli etkenler olduğu düşünülmektedir. Büyüklük bakımından Türkiye’deki sayılı plajlar arasında yer alan bu plajın temizlenmesi ve turizme kazandırılması konusunda ciddi projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

İl turizminin fırsatları ile ilgili ön plana çıkan iki unsur; “Hatay’ın UNESCO tarafından gastronomi şehri ilan edilmesi ve 2021 EXPO’nun Hatay’da yapılacak olması” şeklinde belirlenmiştir. Hatay’ın gastronomi şehri seçilmesi henüz 2017 yılı içerisinde gerçekleşmiş,

etkisinin görülmesi ise zamana yayılacaktır. Hatay'ın tanıtımında, hakedilen bu unvanın ön plana çıkartılması, yapılacak festivallerle şehrin zengin mutfağının daha geniş kesimlere tanıtılması, ulusal medyada Hatay mutfağını ön plana çıkartacak programların yaptırılması gibi faaliyetlerin yararlı olacağı düşünülmektedir. 2021 EXPO ile ilgili çalışmaların yerel yönetimler tarafından bir an önce tamamlanarak tanıtımların yapılması, bu organizasyonun başarıya ulaşmasında önemli hususlar olduğu değerlendirilmektedir.

Hatay turizmi ile ilgili tehdit olarak görülen en başta gelen unsurların ilimize ve ülkemize sınır olan Suriye'deki savaştan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Hiçbir krizin sonsuza kadar devam etmeyeceği, aynı zamanda krizlerin fırsat olarak değerlendirilebileceği göz önünde bulundurulduğunda, krizden mümkün olduğu kadar az etkilenmek, krizi en az zararla atlattık ve kriz sonrası yapılacaklarla ilgili planlar yapmak, Hatay turizminin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Hatay'ın turizm arz potansiyeli güçlü bir yapıya sahip olup ilde turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliği açısından bir destinasyonda olması gereken pek çok koşul mevcuttur. Hatay; tarihi, kültürel, doğal öğeler yanında, zengin mutfağı ve inanç turizm potansiyeli, deniz turizminin yapılabirliği gibi özellikleriyle tam bir turizm merkezidir. Ancak, birçok alternatif turizm çeşidi olmasına rağmen, bu potansiyelin yeteri kadar değerlendirilemediği düşünülmektedir. Hatay turizmi ile ilgili zayıf yönler ve tehdit unsurlarına karşın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü istatistikleri de ilde turist sayılarındaki artışı açıkça göstermektedir. Dolayısıyla, ilin mevcut kaynaklarını daha etkin kullanarak, tanıtıma ağırlık vererek ve alternatif turizm türlerini de canlandırarak ile gelen turist sayısında, konaklama sürelerinde, harcama miktarlarında artış sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Demir, A., (1996), *Çağlar İçinde Antakya*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, İstanbul.

Doğaka, (www.dogaka.gov.tr), Erişim Tarihi: 29.11.2017

Durgun A., (2007), Isparta turizminin SWOT analizi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl/Volume: 3, Sayı/Issue: 5, 2007, 93-109.

Erdem, M., 2010, Doğu'nun Kraliçesi Antakya, *Antalya Rehberler Odası Dergisi*, Sayı: 1, 17-26.

Gökçe F., Sunar H. ve Türkoğlu A., (2014). Doğal çevrenin korunmasında bitki müzelerinin etkisi; Hatay tıbbi ve aromatik bitkiler müzesi örneği, *International Congress On Cultural Heritage And Tourism (Iccht - 2017)*.

Hataycenter, (<https://hataycenter.com/hatayin-tarihi-dokusu-st-simon-manastiri/>), Erişim Tarihi:10.12.2017

Hatay Valiliği, (<http://www.hatay.gov.tr/turizm>), (<http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografidurum>), Erişim Tarihi:10.12.2017

Karadeniz, E. , Kadir, S.Y. ve Önal, Y. B. (2007). Seçilmiş paydaşların SWOT yöntemiyle Türk turizm yatırımlarını değerlendirmesine yönelik bir pilot çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18 (2), 195-205.

Sabbağ, Ç. (2011), Adıyaman Turizminin Güçlü, Zayıf Yönleri İle Fırsat Ve Tehditlerine İlişkin Turizm İşletme Yöneticilerinin Değerlendirmeleri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ISSN: 1308-9196.

Tümbek, A. N., (2009), *Bütünleşik pazarlama faaliyetleri ile inanç turizmini geliştirerek yabancı yatırımın çekilmesi ve Antakya örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Turizm Gazetesi, (<http://www.turizmgazetesi.com/news.aspx?id=84778>). Erişim Tarihi:10.12.2017.

Yer tanıtları, (http://www.benlgezinim.com/yer_tanitimi/hatay/kursunlu-han-antakya-hatay.html), Erişim Tarihi:14.12.2017.

Yosmaoğlu, N. ve Engin, F. (2002), Düzce İl Gelişim Planı, Düzce.